

M-PESA

Kenianen betalen met hun telefoonnummer

Een betaalapp heeft de Keniaanse economie een flinke impuls gegeven. Maar het succesvolle systeem kent ook keerzijden.

Door onze redacteur
Liam van de Ven
NAIROBI

Op Toi Market in de Keniaanse hoofdstad Nairobi, een uitgestrekte rommelmarkt van winkeltjes opgetrokken uit golfplaten, is van alles te vinden: van computeronderdelen en vers fruit tot tweedehands Prada-schoenen en verwassen voetbalshirts van Manchester United. Over alles wordt onderhandeld, en elke deal eindigt met de vraag: „Wat is je telefoonnummer?”

Dat is geen poging tot flirten. In het zich economisch snel ontwikkelende Kenia betaal je niet alleen met contacten of bankpas, maar ook met je nummer.

Daarvoor gebruiken de inwoners de app M-Pesa, in 2007 gelanceerd door het Keniaanse telecombedrijf Safaricom en het Britse Vodafone. Inmiddels kan de app ruim 60 procent van de 53 miljoen Kenianen tot zijn gebruikers rekenen. Dat zijn niet alleen verkopers op Toi Market, maar ook de Maasakrijgers op de savanne, die naast hun speer altijd hun mobieltje bij zich hebben. Zelfs de steekpenningen voor politieagenten betaal je via M-Pesa. Inmiddels is de app in nog zeven Afrikaanse landen beschikbaar, al wordt hij nergens zo veel gebruikt als in zijn thuisland. Het systeem heeft Kenia eigenhandig een nieuwe financiële fase in geleverd.

Het werkt zo: gebruikers kunnen

hun contacten omzetten naar krediet op de app bij wisselwinkeltjes - uitgebaat door lokale ondernemers - die in elke winkelstraat in het land te vinden zijn. Als 'rekeningnummer' gebruikt M-Pesa het telefoonnummer van de gebruiker. Dit betekent dat gebruikers geen bankrekening nodig hebben en hun geld niet hoeven op te nemen of te storten bij een bankfiliaal. Je voert alleen het nummer van een computeronderdelen en vers fruit tot tweedehands Prada-schoenen en verwassen voetbalshirts van Manchester United. Over alles wordt onderhandeld, en elke deal eindigt met de vraag: „Wat is je telefoonnummer?”

Financiële inclusie

Ronald Huisman, universitair hoofddocent financiële economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam,

M-Pesa kan hoge tarieven rekenen omdat het monopolist is

vindt het niet overdreven de opkomst van M-Pesa te betitelen als de volwassenwording van het Keniaanse financiële systeem. Volgens hem zijn velen in zijn vakgebied „lyrisch” over de snelle groei van de app. „Het is een financieel-technisch succes dat zijn gelijke niet kent, en dat op een continet waarvoor altijd werd gedacht dat financiële ontwikkeling er lastig is.”

Niet voor niets trok de Bill & Melinda Gates Foundation er omgerekend 4,4 miljoen euro voor uit om M-

Pesa in Tanzania vooruit te helpen. Ook de Verenigde Naties lauweren M-Pesa als voorbeeld van financiële inclusie. Zo hadden vrouwen in rural gebied traditioneel minder kans zelf een bedrijfje op te zetten dan mannen, omdat de vrouw vaak geen kostwinner is. Door M-Pesa kunnen vrouwen nu makkelijker krediet krijgen van hulporganisaties of uit hun persoonlijke kring, en veiliger geld opslaan.

Wegconcurreren

Inmiddels is ook duidelijk dat nieuwe ondernemingen die door M-Pesa konden ontstaan, bedrijfjes wegconcurreren die bijvoorbeeld alleen met cash werken. Die 'zuivering' van minder efficiënte bedrijven kan economisch gezond zijn, maar evengoed komen ondernemers die de strijd verliezen zonder inkomsten te zitten.

En nog een keerzijde: M-Pesa roomt iets van elke transactie af. Voor een overboeking is dat 1 tot 2 procent, een woekertarief in vergelijking met het Nederlandse iDeal, dat doorgaans zo'n 20 cent per transactie in rekening brengt. De omzet van M-Pesa bedroeg afgelopen jaar omgerekend 780 miljoen euro, zo'n 40 procent van de omzet van aandeelhouder Safaricom. Mede door M-Pesa is de telecomprovider inmiddels het grootste bedrijf van Kenia. Safaricom en een Zuid-Afrikaanse dochter van Vodafone zijn bezitten beide de helft van M-Pesa.

Volgens econoom Huisman kan M-Pesa hoge tarieven rekenen omdat het monopolist is. En de Keniaanse overheid, die een derde van de aandelen Safaricom bezit, lijkt er weinig



FOTO SIMON MAINA/AFP

Gebruikers van M-Pesa kunnen hun contacten omzetten naar krediet op de app bij wisselwinkeltjes, die in elke winkelstraat in het land te vinden zijn.

voor te voelen hier wat aan te doen. In het corrupte Kenia - op plek 123 van 180 landen scoort het slecht in de corruptie-index van ngo Transparency International - is het voor iedereen helder dat het geld dat de overheid ermee verdient niet zomaar terecht-

komt bij de bevolking, maar waarschijnlijk ook in de zakken van politici.

Amper overvallen

Al lijkt dat de gewone Kenianen weinig uit te maken. Zoals Linette

Iminza (36), die een pannewinkel-tje op Toi Market runt. „Sinds vijf jaar gebruikt heel Toi Market M-Pesa, en dat is top. Sindsdien zijn er amper overvallen op de markt.” En dat een kleine groep Kenianen en buitenlanders rijk worden van haar transactiekosten? „Dat is oké. Ik betaal die paar shilling [de Keniaanse munt] met plezier voor mijn veiligheid. Waar die naartoe gaan, maakt me niet uit.”

Voor Iminza is M-Pesa een uitkomst, voor anderen een voorwaarde om te kunnen meedraaien in Kenia. Neem student Engels Abdel Monim (33). In mei vertrok de Soedanees naar Nairobi om oorlog en vervolging in zijn land te ontvluchten. „Het eerste wat ik deed toen ik in Nairobi aankwam, was een simkaart kopen en M-Pesa aanmaken.” Want het bancaire stelsel in Kenia kan hij niet gebruiken zolang hij geen vluchtelingenpaspoort heeft.

Cybercriminelen

Monim heeft al wel een slechte ervaring gehad met de app. Kort na aankomst werd hij gebeld door een vriendelijke vrouw die zei van Safaricom te zijn. Ze wist zijn naam en vroeg om zijn PUK-code en saldo op M-Pesa, omgerekend zo'n 50 eurocent. Niets vermoedend gaf hij die gegevens door, kort daarna was zijn rekening leeg. Klein bier, ook voor Keniaanse begrippen, maar Monim weet nu wel: „Veel geld op M-Pesa hebben kan ge-

vaarlijk zijn. Ik weet niet eens hoe ze mijn naam kregen.”

Steeds vaker komen zaken aan het licht van medewerkers van M-Pesa die data doorspelen aan cybercriminelen, die gebruikers oplichten met hun persoonlijke informatie bij de hand. Oplichters sturen ook algemenere sms'jes naar gebruikers vanaf het moment dat die hun M-Pesa-account activeren.

Volgens Huisman zijn het vaak laaggeschoolde Kenianen die slacht-

Kenia Silicon Savannah

Volgens het Internationaal Monetair Fonds is Kenia de **zevende economie van Afrika**, gekeken naar het bruto binnenlands product. Dat bedroeg in 2022 115 miljard dollar. Sinds 2010 groeide het bbp jaarlijks met gemiddeld bijna 5 procent. **Kenia kent een relatief goed ontwikkelde en snel groeiende IT-sector**, die 7 procent uitmaakt van het bbp. Kenia wordt daarom ook wel 'Silicon Savannah' genoemd. **Het Oost-Afrikaanse land kampt onder meer met armoede en ongelijkheid**, maar in vergelijking met zijn buurlanden is het er veilig en stabiel.

offer worden van zwendel. „Een bekend voorbeeld zijn mensen die abonnementen nemen op ringtone-bedrijven, zonder de voorwaarden goed te lezen. Door M-Pesa kan dat met twee drukken op de knop. Dan blijkt plots dat ze maandelijks worden kaalgeplukt, en komen ze niet meer van die contracten af.”

Uit onderzoek van softwareontwikkelaar FinAccess blijkt dat bijna de helft van de Kenianen die mobiel geld gebruiken - nagenoeg altijd M-Pesa - vorig jaar in een zwendel zijn getrap of per ongeluk geld over hebben gemaakt naar een verkeerd nummer.

„De groei van M-Pesa, hoe goed ook, schreeuwt om regulering. Maar die staat in Kenia nog in de kinderschoenen”, aldus Huisman. M-Pesa aan banden leggen zou volgens politici de economische motor echter storen. Mogelijk bepaalt ook eigenbelang van corrupte politici die terughoudendheid.

Volgens Huisman is de moeizame regulering van techbedrijven geen uniek Keniaans probleem: „Mischien is het Keniaanse politieke systeem niet ontwikkeld genoeg om zulke grote technologische ontwikkelingen te kanaliseren. Maar ja, hebben wij in Europa dan wel altijd grip gehad op techbedrijven? Hier konden bedrijven als Google en Facebook, onder het mom van economische groei, ook jarenlang monopolies bouwen zonder dat we ingrepen.”

IN HET MIDDEN

1		2		3	4	5	6	7	8
			9	10					
11	12				13		14		15
16				17					
		18	19				20		21
		22					23		
24	25				26	27			
			28	29					
30						31			

© STUDIO STEENHUIS, STEENHUISPUZZELS.NL

Vul in en ontdek wie of wat er midden in het nieuws staat

Horizontaal: 1. ...eist dat Van Hooijdonk zijn uitspraken rectificeert' 4. 'Rechter in staat ... geeft jongeren gelijk in klimaatzaak' 9. Be-
atleslabel 11. ...forms 13. ... Have Been Love, hit van Roxette (2+4) 16. Alternatief voor
moer of bal 17. Maria met gestorven zoon
22. Bacchanaal 23. Past na nar of onder
24. ... Cousiño Arias, ESPN 26. Duitse onder-
zeërs 28. Mis 30. 'Staat ... klaagt' Trump aan
voor verkiezingsfraude' 31. Politie ... zoekt
seriemoordenaar na aanvallen op daklozen'

Verticaal: 1. 'Schaatsfenomeen Jordan ... in
Thialf' 2. Wat je erbij krijgt 3. Shell en Exxon-
Mobil 4. Is Rutte nog steeds 5. Shell of
ExxonMobil 6. Wat je overhoudt 7. ...parlu
8. Eva van ... wielrenster 10. Ara, kake-
toe 12. Past voor nap of vrouw 14. Rita
Brown, schreef *Rubyfruit Jungle* 15. Laat een
mes achter 18. ... grootste stad op ...
19. Laat een glas achter 20. Past na gewa-
pend of Jantje 21. Vladimir Iljitsj Oeljanov
24. *The ...*, horrorfilm van John Carpenter
25. Had een hit met *Mister Blue Sky* 27. Wat je
afdraagt 29. Penlité

Oplossing puzzel 15 augustus. Horizontaal: 4. MÁLAGA 9. KOSOVO 11. ADER 12. KANON
14. SMET 16. BEMESTEN 18. AVE 21. FES 22. NAVENANT 24. IRIS 26. BLOND 27. CAPA 29. REI-
ZEN 30. TRIOOL **Verticaal:** 1. LOVE HER 2. KOKEN 3. BONTENBAL 4. MANN 5. AD 6. LES 7.
ARMADA 8. ATTENT 10. VAST 13. OERAL 15. EVENWEL 17. MUSICI 19. BENE 20. INDIE 21. FIAT
23. VORM 25. SAO 28. **PO in het midden:** HUNTER BIDEN

SUDOKU

						7		
2								
	3				2	1		
	5	6			4	8		
9		1	8				6	
				9	6			
				6				
7					4	5		2
						1		
								4436

Plaats de cijfers 1 tot en met 9 zo in het diagram dat elk cijfer precies één keer voorkomt in elke rij, kolom, de negen vetomrande 3x3 vakken, én de vier grijze 3x3 vakken.
© Peter Ritmeester
PZZL.com

Onder: de oplossing van gisteren.

6	4	3	8	9	5	2	1	7
1	2	5	3	7	4	9	8	6
9	8	7	6	2	1	5	3	4
8	1	4	9	5	6	7	2	3
2	5	9	7	3	8	4	6	1
7	3	6	4	1	2	8	5	9
3	9	8	2	6	7	1	4	5
4	7	1	5	8	3	6	9	2
5	6	2	1	4	9	3	7	8

Meer puzzels en boeken van Peter Ritmeester op www.pzzl.com

COLOFON

Mediahuis NRC BV

Hoofdredacteur: René Moerland
Algemeen directeur: Dominic Stas

Redactie

Vragen, opmerkingen of suggesties?
Mail naar redactie@nrc.nl of ga naar nrc.nl/contact. Postadres: Postbus 20673, 1001 NR Amsterdam, t.a.v. rubriek, redactie of persoon.
T: **020 - 755 3000** (algemene nummer)

Ingezonden brieven

Reageren op artikelen? Stuur maximaal 250 woorden naar opinie@nrc.nl. Vermeld naam, adres en tel. nummer.

Advertenties

T: **020 - 755 3049**, E: sales@nrc.nl, W: adverteren.nrc.nl

Familieberichten

T: **020 - 755 3052**
E: familieberichten@nrc.nl

NRC Webwinkel

T: **088 - 572 0202**
E: klantenservice@nrcwebwinkel.nl

Bezorging en abonnementen

Wij streven ernaar NRC te bezorgen voor 7.00 uur, op zaterdag voor 8.00 uur. W: nrc.nl/service, T: **088-572 0572** (ma-vr 8.00-17.00, za 9.00-13.00)

Omgang persoonsgegevens

Mediahuis NRC BV legt van abonnees en gebruikers van online dienstverlening gegevens vast voor de uitvoering van een (abonnee)overeenkomst en/of het verlenen van diensten. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten van Mediahuis NRC BV (zie ook nrc.nl/privacyverklaring). Afmelden kan via privacy@nrc.nl.

Auteursrecht © NRC, 2023. Alle auteursrecht en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Mediahuis NRC BV c.q. de betreffende auteur. Zie voor de volledige tekst: nrc.nl

Advertentie

HOE ONGEZOND IS EEN GEZONDE PIZZA?

Steeds vaker zijn er "gezonde" pizza-varianties in de supermarktvriezer te vinden. Maar hoe gezond kan zo'n ultrabewerkte diepvriespizza nu echt zijn?

Luister de podcast NRC Onbehaarde Apen

NRC Onbehaarde Apen – Elke week
NRC Audio app



NRC.nl/onbehaardeapen
Ook via Spotify en Apple Podcasts

nrc